

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a cincea)

23 aprilie 2020*

„Trimitere preliminară – Mărci – Directiva 2008/95/CE – Refuzul sau nulitatea înregistrării – Marcă tridimensională – Articolul 3 alineatul (1) litera (e) punctele (ii) și (iii) – Semn constituit exclusiv din forma produsului necesară obținerii unui rezultat tehnic – Semn constituit din forma care dă valoare substanțială produsului – Luarea în considerare a percepției publicului relevant”

În cauza C-237/19,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE, introdusă de Kúria (Curtea Supremă, Ungaria), prin decizia din 6 februarie 2019, primită de Curte la 19 martie 2019, în procedura

Gömböc Kutató, Szolgáltató és Kereskedelmi Kft.

împotriva

Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala,

CURTEA (Camera a cincea),

compusă din domnul E. Regan, președinte de cameră, și domnii I. Jarukaitis, E. Juhász, M. Ilešić și C. Lycourgos (raportor), judecători,

avocat general: domnul M. Campos Sánchez-Bordona,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Gömböc Kutató, Szolgáltató és Kereskedelmi Kft., de Á. M. László și de A. Cserny, ügyvédek;
- pentru guvernul maghiar, de M. Z. Fehér și de R. Kissné Berta, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de L. Havas, de É. Gippini Fournier și de J. Samnadda, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

* Limba de procedură: maghiara.

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 3 alineatul (1) litera (e) punctele (ii) și (iii) din Directiva 2008/95/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2008 de apropiere a legislațiilor statelor membre cu privire la mărci (JO 2008, L 299, p. 25).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Gömböc Kutató, Szolgáltató és Kereskedelmi Kft. (denumită în continuare „Gömböc Kft.”), pe de o parte, și Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala (Oficiul Național pentru Proprietate Intelectuală, Ungaria) (denumit în continuare „Oficiul”), pe de altă parte, în legătură cu respingerea, de către acesta din urmă, a cererii de înregistrare a unei mărci tridimensionale ca marcă națională, introdusă de Gömböc Kft.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Directiva 98/71/CE

- 3 Articolul 3 alineatul (2) din Directiva 98/71/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 octombrie 1998 privind protecția juridică a desenelor și modelelor industriale (JO 1998, L 289, p. 28, Ediție specială, 13/vol. 24, p. 106) prevede:

„Protecția unui desen sau model industrial prin înregistrare nu este asigurată decât în măsura în care acesta este nou și are un caracter individual.”

- 4 Articolul 5 din această directivă prevede:

„(1) Un desen sau model industrial este considerat ca având caracter individual dacă impresia generală pe care o produce asupra utilizatorului avizat diferă de impresia generală produsă asupra unui astfel de utilizator de orice desen sau model industrial care a fost făcut public înainte de data înaintării cererii de înregistrare sau, dacă se revendică prioritatea, înainte de data dobândirii acesteia.

(2) La evaluarea caracterului individual, trebuie să se ia în considerare gradul de libertate a autorului în elaborarea desenului sau modelului industrial.”

- 5 Articolul 16 din aceeași directivă, intitulat „Relația cu alte forme de protecție”, prevede:

„Dispozițiile prezentei directive nu trebuie să aducă atingere niciuneia dintre dispozițiile legislației [Uniunii] sau ale legislației statului membru în cauză cu privire la desenele sau modelele industriale neînregistrate, mărcile comerciale și alte semne distinctive, brevetele și machetele utilitare, caracterele tipografice, răspunderea civilă sau concurența neloială.”

Directiva 2008/95

- 6 Articolul 3 din Directiva 2008/95, intitulat „Motive de refuz sau de nulitate”, prevedea la alineatul (1) litera (e) punctele (i)-(iii):

„(1) Sunt refuzate înregistrării sau pot să fie declarate nule, dacă sunt înregistrate:

[...]

- (e) semnele constituite exclusiv:
- (i) din forma impusă chiar de natura produsului;
 - (ii) din forma produsului necesar obținerii unui rezultat tehnic;
 - (iii) din forma care dă valoare substanțială produsului.”

Dreptul maghiar

- 7 Articolul 1 din védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. törvény [Legea nr. XI din 1997 privind protecția mărcilor și a indicațiilor geografice (*Magyar Közlöny* 1997/27) (denumită în continuare „Legea privind mărcile”)] prevede:

„(1) Pot constitui mărci toate semnele susceptibile de o reprezentare grafică care sunt în măsură să facă distincție între anumite produse sau servicii și cele ale altor întreprinderi.

(2) În special, poate constitui o marcă orice semn care constă în:

[...]

d) o formă plată sau tridimensională, inclusiv forma produsului sau a ambalajului său;

[...]”

- 8 Articolul 2 din Legea privind mărcile prevede:

„(1) Se respinge înregistrarea semnelor care nu sunt conforme cu cerințele articolului 1.

(2) Se respinge înregistrarea:

[...]

b) semnelor constituite exclusiv:

din forma impusă de natura însăși a produsului;

din forma produsului necesară pentru obținerea unui rezultat tehnic urmărit;

din forma care dă o valoare substanțială produsului.”

- 9 Potrivit articolului 122 alineatul (1) din legea menționată, aceasta asigură transpunerea în dreptul maghiar a Directivei 2004/48/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind respectarea drepturilor de proprietate intelectuală (JO 2004, L 157, p. 45, Ediție specială, 17 vol. 2, p. 56) și a Directivei 2008/95.

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 10 La 5 februarie 2015, Gömböc Kft. a solicitat înregistrarea unui semn tridimensional ca marcă pentru produse care reprezintă „articole decorative”, incluse în clasa 14, în sensul Aranjamentului de la Nisa privind clasificarea internațională a produselor și serviciilor în vederea înregistrării mărcilor din 15 iunie 1957, cu revizuirile și cu modificările ulterioare (denumit în continuare „Aranjamentul de la

Nisa”), precum și „articole decorative din cristal și din faianță”, incluse în clasa 21, și „jucării”, incluse în clasele 21 și, respectiv, 28 din acest aranjament. Semnul menționat era reprezentat după cum urmează:

- 11 Oficiul a respins această cerere în temeiul articolului 2 alineatul (2) litera b) al doilea și al treilea alineat din Legea privind mărcile. Potrivit Oficiului, semnul a cărui înregistrare se solicită reprezintă un obiect omogen structurat în două planuri simetrice perpendiculare unul în raport cu celălalt și constituit din șapte fețe netede, precum și din margini care separă aceste fețe. Obiectul constituie produsul Gömböc al părții din litigiul principal, și anume un obiect mono-monostatic convex și fabricat dintr-un material omogen, care cuprinde un singur punct de echilibru stabil și un singur punct de echilibru instabil, adică două puncte de echilibru în total, și a cărui formă garantează ea însăși că obiectul respectiv va reveni mereu la poziția sa de echilibru. Oficiul a concluzionat că semnul a cărui înregistrare se solicită reprezintă un corp tridimensional care, datorită designului său exterior și materialului omogen utilizat, revine întotdeauna la poziția sa de echilibru și că forma obiectului respectiv servește, în integralitatea sa, la îndeplinirea obiectivului tehnic, care constă în faptul că acesta revine întotdeauna în poziția ridicat.
- 12 În aprecierea caracterului înregistrabil al semnului în discuție, Oficiul s-a întemeiat în special pe cunoașterea caracteristicilor și a funcției formei acestui produs la care consumatorul mediu a putut avea acces datorită site-ului internet al părții din litigiul principal, precum și datorită publicității considerabile de care a beneficiat produsul respectiv în presă.
- 13 În primul rând, Oficiul a considerat în esență că, referitor la „jucării”, care fac parte din clasa 28 din Aranjamentul de la Nisa, forma tridimensională a obiectului îi permite acestuia să funcționeze ca o jucărie a cărei caracteristică este de a reveni mereu la punctul său de echilibru stabil. Astfel, toate elementele semnului în discuție ar fi fost concepute pentru obținerea acestui rezultat tehnic, ceea ce înseamnă că ele îndeplinesc o funcție tehnică. Astfel, consumatorul rezonabil și avizat ar percepe semnul în discuție ca pe o formă necesară pentru atingerea rezultatului tehnic urmărit de obiectul pe care îl desemnează acest semn.
- 14 În al doilea rând, referitor la „articolele decorative”, care fac parte din clasele 14 și 21 din Aranjamentul de la Nisa, Oficiul a indicat că forma tridimensională reprezentată în semnul în discuție întruchipează un stil marcant și atrăgător care este un element esențial al comercializării produselor în discuție. Consumatorii ar cumpăra articolele decorative în principal datorită formei lor speciale. În principiu, protecția, în temeiul dreptului mărcilor, a unor obiecte decorative de formă tridimensională nu ar putea fi exclusă, însă, atunci când ceea ce determină aparența formală a acestor obiecte este stilul lor frapant, valoarea produsului ar consta în această formă.
- 15 Întrucât cererile formulate de Gömböc Kft. împotriva deciziei Oficiului au fost respinse în cadrul primului și al celui de al doilea grad de jurisdicție, societatea menționată a formulat o acțiune în reexaminarea deciziei respective în fața instanței de trimitere.
- 16 *Primo*, această instanță arată că, referitor la înregistrarea semnului tridimensional în ceea ce privește produsele care constau în „jucării”, care fac parte din clasa 28 din Aranjamentul de la Nisa, produsul a cărui reprezentare grafică este reprodusă la punctul 10 din prezenta hotărâre este constituit exclusiv din forma necesară obținerii rezultatului tehnic urmărit. Ea subliniază că acest rezultat nu poate fi constatat doar pe baza acestei reprezentări grafice, ci că, datorită semnului în discuție, este posibil să

se recunoască produsul Gömböc al reclamantei din litigiul principal și că, având în vedere publicitatea de care a beneficiat acest produs, publicul relevant știe că forma specială și structura omogenă a produsului respectiv garantează că acesta din urmă va găsi mereu o poziție de echilibru.

- 17 Considerând că jurisprudența relevantă a Curții, în special Hotărârea din 18 septembrie 2014, Hauck (C-205/13, EU:C:2014:2233), și Hotărârea din 10 noiembrie 2016, Simba Toys/EUIPO (C-30/15 P, EU:C:2016:849), nu risipește orice îndoială cu privire la această chestiune, instanța de trimitere solicită să se stabilească modul în care trebuie să se examineze, în cadrul aplicării motivului de refuz sau de nulitate a înregistrării unui semn ca marcă, prevăzut la articolul 3 alineatul (1) litera (e) punctul (ii) din Directiva 2008/95, dacă acest semn este constituit din forma produsului necesară obținerii unui rezultat tehnic.
- 18 În special, ea solicită să se stabilească dacă o asemenea examinare nu trebuie să se întemeieze decât pe reprezentarea grafică ce figurează în cererea de înregistrare a semnului sau dacă percepția publicului relevant poate fi de asemenea luată în considerare în această privință, într-o situație în care produsul în discuție a dobândit o mare notorietate și în care, în condițiile în care produsul reprezentat grafic este constituit exclusiv din forma necesară obținerii rezultatului tehnic urmărit, acest rezultat tehnic nu poate fi constatat doar pe baza reprezentării grafice a formei produsului care figurează în cererea de înregistrare, ci necesită deținerea de informații suplimentare despre produsul însuși. Instanța respectivă notează, pe de altă parte, că forma tridimensională reprezentată în semnul în discuție nu apare decât sub un singur unghi, astfel că această formă nu este complet vizibilă.
- 19 *Secundo*, în ceea ce privește „articolele decorative”, care fac parte din clasele 14 și 21 din Aranjamentul de la Nisa, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă motivul de refuz sau de nulitate prevăzut la articolul 3 alineatul (1) litera (e) punctul (iii) din Directiva 2008/95, în cazul unui semn constituit exclusiv din forma produsului, poate fi aplicat dacă faptul că forma conferă produsului o valoare esențială poate fi determinat doar pe baza cunoștințelor publicului relevant. În speță, aceste cunoștințe ar fi legate de faptul că produsul reprezentat în semnul în discuție a devenit simbolul tangibil al unei descoperiri matematice care a permis să se răspundă la întrebări ce privesc istoria științelor.
- 20 *Tertio*, instanța de trimitere arată că forma tridimensională reprezentată în semnul în discuție beneficiază deja de protecția conferită desenelor și modelelor industriale. Ea amintește că acest tip de protecție poate fi acordat produselor a căror aparență are, pe lângă faptul că îndeplinește alte cerințe, un caracter individual. Or, în cazul unui „articol decorativ”, forma specială realizată prin munca creatorului său, drept caracteristică estetică, ar conferi produsului o valoare substanțială.
- 21 Astfel, pe de o parte, instanța menționată solicită să se stabilească dacă, în cadrul aplicării motivului de refuz sau de nulitate prevăzut la articolul 3 alineatul (1) litera (e) punctul (iii) din Directiva 2008/95, atunci când singura funcție a unui produs este decorativă (articole decorative), forma acestui produs, care beneficiază deja de protecția conferită desenelor și modelelor industriale, este exclusă automat de la protecția conferită de dreptul mărcilor. Pe de altă parte, instanța respectivă ar dori să se lămurească aspectul dacă acest motiv de refuz sau de nulitate poate fi aplicat unui produs a cărui formă tridimensională îndeplinește doar o funcție decorativă, pentru care contează doar aparența sa estetică, cu consecința că, în ceea ce privește articolele decorative, formelor tridimensionale a căror protecție se solicită astfel ar trebui în mod necesar să li se refuze o asemenea protecție.
- 22 În aceste condiții, Kúria (Curtea Supremă, Ungaria) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- „1) Articolul 3 alineatul (1) [litera (e) punctul (ii)] din Directiva [2008/95] trebuie interpretat în sensul că, în cazul semnelor constituite exclusiv din forma unui produs,
- a) se poate examina dacă forma este necesară pentru obținerea rezultatului tehnic urmărit numai pe baza reprezentării grafice care figurează în registru, sau
 - b) se poate lua în considerare de asemenea percepția publicului relevant?

Cu alte cuvinte, se poate lua în considerare faptul că publicul relevant știe că forma a cărei înregistrare se solicită este necesară pentru obținerea rezultatului tehnic urmărit?

- 2) Articolul 3 alineatul (1) [litera (e) punctul (iii)] din Directiva [2008/95] trebuie interpretat în sensul că motivul de refuz este aplicabil semnelor constituite exclusiv din forma produsului, în raport cu care se poate determina dacă forma dă o valoare substanțială produsului, luând în considerare percepția sau cunoștințele cumpărătorului despre produsul reprezentat grafic?
- 3) Articolul 3 alineatul (1) [litera (e) punctul (iii)] din Directiva [2008/95] trebuie interpretat în sensul că motivul de refuz este aplicabil semnelor constituite exclusiv dintr-o formă
 - a) care, datorită caracterului său individual, beneficiază deja de protecția conferită desenelor și modelelor industriale, sau
 - b) al cărei aspect estetic în sine dă o anumită valoare produsului?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

- 23 Pin intermediul primei întrebări formulate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 3 alineatul (1) litera (e) punctul (ii) din Directiva 2008/95 trebuie interpretat în sensul că, pentru a determina dacă un semn este constituit exclusiv din forma produsului necesară pentru obținerea unui rezultat tehnic, este necesar a se limita la examinarea reprezentării grafice a acestui semn sau dacă trebuie să se țină seama și de alte informații, precum percepția publicului relevant.
- 24 Potrivit acestei dispoziții, sunt refuzate înregistrările sau pot să fie declarate nule, dacă sunt înregistrate, semnele constituite exclusiv din forma produsului necesară obținerii unui rezultat tehnic.
- 25 Trebuie amintit că obiectivul motivului de refuz privind înregistrarea prevăzut la articolul 3 alineatul (1) litera (e) punctul (ii) din Directiva 2008/95 este de a evita ca dreptul mărcilor să ajungă să confere unei întreprinderi un monopol asupra unor soluții tehnice sau a unor caracteristici utilitare ale unui produs, susceptibile să fie căutate de utilizator la produsele concurenților. Acest motiv de refuz urmărește astfel să evite ca protecția conferită de dreptul mărcilor să se extindă dincolo de semnele care permit să se distingă un produs sau un serviciu de cele oferite de concurenți, erijându-se în obstacol în calea posibilității acestora de a oferi în mod liber produse care încorporează respectivele soluții tehnice sau respectivele caracteristici utilitare în condiții de concurență cu titularul mărcii (a se vedea prin analogie Hotărârea din 18 iunie 2002, Philips, C-299/99, EU:C:2002:377, punctul 78).
- 26 În raport cu această finalitate a motivului de refuz respectiv, Curtea a stabilit regula potrivit căreia înregistrarea ca marcă a unui semn constituit exclusiv dintr-o formă trebuie refuzată atunci când „caracteristicile esențiale” ale acestei forme îndeplinesc o funcție tehnică (a se vedea în acest sens Hotărârea din 18 iunie 2002, Philips, C-299/99, EU:C:2002:377, punctul 79). Prezența unuia sau a câtorva elemente arbitrare nesemnificative în cadrul unui semn tridimensional în care toate elementele esențiale sunt dictate de soluția tehnică pe care o exprimă acest semn nu are efect asupra concluziei potrivit căreia semnul respectiv este constituit exclusiv din forma produsului necesară pentru obținerea unui rezultat tehnic (a se vedea prin analogie Hotărârea din 14 septembrie 2010, Lego Juris/OAPI, C-48/09 P, EU:C:2010:516, punctul 52).
- 27 Reiese de asemenea din jurisprudența Curții că inserarea în articolul 3 alineatul (1) litera (e) punctul (ii) din Directiva 2008/95 a interdicției de a înregistra ca marcă orice semn constituit exclusiv din forma produsului necesară pentru obținerea unui rezultat tehnic garantează că întreprinderile nu

pot utiliza dreptul mărcilor pentru a perpetua, nelimitat în timp, drepturi exclusive asupra unor soluții tehnice (a se vedea prin analogie Hotărârea din 14 septembrie 2010, *Lego Juris/OAPI*, C-48/09 P, EU:C:2010:516, punctul 45).

- 28 O aplicare corectă a acestui motiv de refuz presupune ca autoritatea care statuează asupra cererii de înregistrare a unei mărci, în primul rând, să identifice în mod convenabil caracteristicile esențiale ale semnului tridimensional în discuție și, în al doilea rând, să determine dacă aceste caracteristici îndeplinesc o funcție tehnică a produsului (a se vedea prin analogie Hotărârea din 14 septembrie 2010, *Lego Juris/OAPI*, C-48/09 P, EU:C:2010:516, punctele 68, 72 și 84, și Hotărârea din 10 noiembrie 2016, *Simba Toys/EUIPO*, C-30/15 P, EU:C:2016:849, punctele 40 și 42).
- 29 În ceea ce privește prima etapă a analizei menționate la punctul precedent din prezenta hotărâre, Curtea a statuat că, în cadrul acestei etape, autoritatea competentă poate fie să se bazeze direct pe impresia globală produsă de semn, fie să procedeze, într-o primă etapă, la o examinare succesivă a fiecăruia dintre elementele constitutive ale semnului. În consecință, identificarea caracteristicilor esențiale ale unui semn tridimensional în vederea unei eventuale aplicări a motivului de refuz prevăzut la articolul 3 alineatul (1) litera (e) punctul (ii) din Directiva 2008/95 poate fi efectuată, după caz și în special având în vedere gradul de dificultate a acestuia, printr-o simplă analiză vizuală a semnului respectiv sau, dimpotrivă, pe baza unei examinări aprofundate în cadrul căreia sunt luate în considerare elemente utile în vederea aprecierii, precum sondajele și expertizele sau chiar date referitoare la drepturile de proprietate intelectuală conferite anterior în raport cu produsul vizat (a se vedea prin analogie Hotărârea din 14 septembrie 2010, *Lego Juris/OAPI*, C-48/09 P, EU:C:2010:516, punctele 70 și 71).
- 30 Rezultă că, deși identificarea caracteristicilor esențiale ale semnului în discuție, în cadrul aplicării motivului de refuz privind înregistrarea prevăzut la articolul 3 alineatul (1) litera (e) punctul (ii) din Directiva 2008/95, trebuie în principiu să debuteze cu examinarea reprezentării grafice a acestui semn, autoritatea competentă se poate de asemenea referi la alte informații utile care permit să se stabilească în mod corect aceste caracteristici.
- 31 În această privință, Curtea a statuat că percepția prezumată asupra semnului a publicului relevant nu este un element decisiv în cadrul aplicării acestui motiv de refuz, dar poate constitui, cel mult, un element de apreciere util pentru autoritatea competentă atunci când aceasta determină caracteristicile esențiale ale semnului (a se vedea prin analogie Hotărârea din 14 septembrie 2010, *Lego Juris/OAPI*, C-48/09 P, EU:C:2010:516, punctul 76).
- 32 În ceea ce privește cea de a doua etapă a analizei menționate la punctul 28 din prezenta hotărâre, trebuie să se arate că, în primul rând, motivul de refuz privind înregistrarea, prevăzut la articolul 3 alineatul (1) litera (e) punctul (ii) din Directiva 2008/95, este susceptibil să se aplice atunci când reprezentarea grafică a formei produsului nu permite să se perceapă decât o parte din această formă, în măsura în care această parte vizibilă este necesară pentru obținerea rezultatului tehnic al acestui produs, în condițiile în care ea însăși nu este suficientă pentru a obține un asemenea rezultat. Această interpretare permite astfel să se garanteze respectarea obiectivului acestui motiv de refuz privind înregistrarea, întrucât evită un monopol asupra unor soluții tehnice sau a unor caracteristici utilitare ale produsului vizat. Astfel, după cum a indicat Comisia în observațiile sale scrise, motivul de refuz respectiv este aplicabil unui semn constituit din forma produsului respectiv care nu indică toate caracteristicile esențiale cerute pentru obținerea rezultatului tehnic urmărit, cu condiția ca cel puțin una dintre caracteristicile esențiale cerute pentru obținerea acestui rezultat tehnic să fie vizibilă în reprezentarea grafică a formei produsului respectiv.
- 33 În al doilea rând, Curtea a indicat că, deși este necesar să se pornească de la forma în cauză, astfel cum este reprezentată grafic, analiza în cauză nu putea fi efectuată fără a fi luate în considerare, eventual, elementele suplimentare legate de funcția produsului concret în cauză (a se vedea prin analogie Hotărârea din 10 noiembrie 2016, *Simba Toys/EUIPO*, C-30/15 P, EU:C:2016:849, punctul 48).

- 34 În această privință, trebuie precizat că stabilirea de către autoritatea competentă a funcțiilor tehnice ale produsului în cauză trebuie fondată pe informații obiective și fiabile. Această autoritate poate căuta asemenea elemente în special în eventualele descrieri ale acestui produs depuse odată cu cererea de înregistrare a mărcii, în datele referitoare la drepturi de proprietate intelectuală conferite anterior în raport cu produsul respectiv, prin intermediul unor anchete și expertize asupra funcțiilor aceluiași produs sau în orice documentație pertinentă, precum publicații științifice, cataloage și site-uri internet, care descriu funcțiile tehnice ale acestuia.
- 35 În schimb, informațiile referitoare la cunoașterea eventuală, de către publicul relevant, a funcțiilor tehnice ale produsului în discuție și a modului prin care sunt dobândite țin de o apreciere care conține în mod necesar elemente subiective, care sunt în mod potențial o sursă de incertitudine în ceea ce privește întinderea și exactitatea cunoștințelor acestui public, ceea ce riscă să aducă atingere obiectivului urmărit de motivul de refuz privind înregistrarea prevăzut la articolul 3 alineatul (1) litera (e) punctul (ii) din Directiva 2008/95, constând în a evita ca dreptul mărcilor să confere unei întreprinderi un monopol asupra unor soluții tehnice sau a unor caracteristici utilitare ale unui produs.
- 36 Situația este aceasta cu atât mai mult cu cât publicul relevant nu are în mod necesar expertiza necesară care să îi permită să stabilească cu precizie care sunt funcțiile tehnice ale produsului în discuție și în ce măsură forma acestui produs, care constituie semnul, contribuie la rezultatul tehnic urmărit.
- 37 Rezultă din considerațiile care precedă că este necesar să se răspundă la prima întrebare adresată că articolul 3 alineatul (1) litera (e) punctul (ii) din Directiva 2008/95 trebuie interpretat în sensul că, pentru a stabili dacă un semn este constituit exclusiv din forma produsului necesară obținerii unui rezultat tehnic, nu este necesar a se limita la reprezentarea grafică a acestui semn. Alte informații decât această simplă reprezentare grafică, precum percepția publicului relevant, pot fi utilizate pentru a identifica caracteristicile esențiale ale semnelui în discuție. În schimb, deși pot fi luate în considerare informații care nu reies din reprezentarea grafică a semnelui pentru a stabili dacă aceste caracteristici îndeplinesc o funcție tehnică a produsului în discuție, informațiile respective trebuie să provină din surse obiective și fiabile și nu pot include percepția publicului relevant.

Cu privire la a doua întrebare

- 38 Prin intermediul celei de a doua întrebări formulate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 3 alineatul (1) litera (e) punctul (iii) din Directiva 2008/95 trebuie interpretat în sensul că motivul de refuz privind înregistrarea prevăzut în cuprinsul acestei dispoziții este aplicabil unui semn care constă exclusiv în forma produsului și în privința căruia autoritatea competentă consideră că forma dă o valoare esențială acestui produs doar ca urmare a percepției sau a cunoștințelor publicului relevant cu privire la produsul grafic reprezentat.
- 39 Conform articolului 3 alineatul (1) litera (e) punctul (iii) din Directiva 2008/95, sunt refuzate înregistrării sau pot să fie declarate nule, dacă sunt înregistrate, semnele constituite exclusiv din forma care dă valoare substanțială produsului.
- 40 Aplicarea acestui motiv de refuz privind înregistrarea se întemeiază astfel pe o analiză obiectivă, destinată să demonstreze că forma în discuție exercită, ca urmare a propriilor caracteristici, o influență atât de importantă asupra atractivității produsului că faptul de a rezerva beneficiul acestuia unei singure întreprinderi ar denatura condițiile de concurență pe piața respectivă.

- 41 În consecință, pentru ca motivul de refuz privind înregistrarea prevăzut la articolul 3 alineatul (1) litera (e) punctul (iii) din Directiva 2008/95 să poată fi aplicat, trebuie ca acesta să rezulte din elemente obiective și fiabile că alegerea consumatorilor de a cumpăra produsul în discuție este, într-o foarte mare măsură, determinată de una sau de mai multe caracteristici ale formei din care este constituit exclusiv semnul.
- 42 Caracteristicile produsului nelegate de forma sa, precum calitățile tehnice sau notorietatea acestui produs, sunt în schimb lipsite de relevanță.
- 43 În speță, din decizia de trimitere reiese că, în ceea ce privește produsele incluse în cadrul „articolelor decorative” și al „articolelor decorative din cristal și din faianță”, care fac parte din clasele 14 și 21 din Aranjamentul de la Nisa, percepția asupra produsului și cunoașterea acestuia de către publicul relevant au fost luate în considerare în primă instanță pentru a considera, în cadrul aplicării motivului de refuz prevăzut la articolul 3 alineatul (1) litera (e) punctul (iii) din Directiva 2008/95, că, indiferent de aprecierea pe care forma acestui produs o merită pe plan estetic, valoarea substanțială a produsului respectiv era conferită de faptul că această formă, din care semnul în discuție este constituit exclusiv, a devenit simbolul tangibil al unei descoperiri matematice.
- 44 În această privință, trebuie amintit că, deși percepția prezumată a semnului în discuție de către consumatorul mediu nu este în sine un element decisiv în cadrul aplicării motivului de refuz prevăzut la acest articol 3 alineatul (1) litera (e) punctul (iii), ea poate constitui totuși un element de apreciere util pentru autoritatea competentă atunci când aceasta identifică caracteristicile esențiale ale semnului respectiv (a se vedea prin analogie Hotărârea din 18 septembrie 2014, Hauck, C-205/13, EU:C:2014:2233, punctul 34).
- 45 Rezultă că articolul 3 alineatul (1) litera (e) punctul (iii) din Directiva 2008/95 permite, într-o situație precum cea în discuție în litigiul principal, ca autoritatea competentă să constate, în privința percepției asupra semnului în discuție a publicului relevant și a cunoașterii de către acest public, că forma din care este constituit exclusiv semnul respectiv este simbolul tangibil al unei descoperiri matematice. Din moment ce a apreciat că această împrejurare făcea ca această formă să fie specială și frapantă, autoritatea respectivă a putut concluziona că era vorba despre o caracteristică esențială, în sensul jurisprudenței amintite la punctul 44 din prezenta hotărâre, și că era necesar să se examineze dacă forma din care semnul în discuție este constituit exclusiv dă, ca urmare a acestei împrejurări, o valoare substanțială produsului.
- 46 Faptul că o asemenea caracteristică nu privește, ca atare, meritele estetice ale formei nu exclude aplicarea articolului 3 alineatul (1) litera (e) punctul (iii) din Directiva 2008/95. Trebuie amintit, în această privință, că noțiunea de „formă care dă valoare substanțială produsului” nu este limitată numai la forma unui produs care are exclusiv o valoare artistică sau ornamentală. Aspectul dacă forma dă valoare substanțială produsului poate fi examinat în temeiul altor elemente pertinente, inclusiv, printre altele, în raport cu celelalte forme uzuale pe respectiva piață (a se vedea prin analogie Hotărârea din 18 septembrie 2014, Hauck, C-205/13, EU:C:2014:2233, punctele 32 și 35).
- 47 Rezultă din considerațiile care precedă că este necesar să se răspundă la cea de a doua întrebare adresată că articolul 3 alineatul (1) litera (e) punctul (iii) din Directiva 2008/95 trebuie interpretat în sensul că percepția sau cunoașterea publicului relevant referitoare la produsul grafic reprezentat printr-un semn care este constituit exclusiv din forma acestui produs poate fi luată în considerare pentru a identifica o caracteristică esențială a acestei forme. Motivul de refuz care figurează în cuprinsul acestei dispoziții poate fi aplicat dacă rezultă din elemente obiective și fiabile că alegerea consumatorilor de a cumpăra produsul în discuție este într-o foarte mare măsură determinată de această caracteristică.

Cu privire la a treia întrebare

- 48 Prin intermediul celei de a treia întrebări formulate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 3 alineatul (1) litera (e) punctul (iii) din Directiva 2008/95 trebuie interpretat în sensul că motivul de refuz privind înregistrarea prevăzut în cuprinsul acestei dispoziții trebuie să fie aplicat în mod sistematic unui semn, constituit exclusiv din forma produsului, atunci când aparența acestui produs face obiectul unei protecții în aplicarea dreptului desenelor sau modelelor industriale sau atunci când semnul este constituit exclusiv din forma unui articol decorativ.
- 49 În ceea ce privește prima ipoteză avută în vedere în această întrebare, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă forma unui produs care beneficiază deja de protecția dreptului desenelor sau modelelor industriale este exclusă automat de la protecția dreptului mărcilor.
- 50 Este necesar, în această privință, să se amintească faptul că, desigur, obiectivul interdicției de a înregistra formele pur funcționale, prevăzută la articolul 3 alineatul (1) litera (e) punctul (iii) din Directiva 2008/95, precum și cel al motivului de refuz privind înregistrarea prevăzut la articolul 3 alineatul (1) litera (e) punctul (ii) din această directivă și amintit la punctul 27 din prezenta hotărâre, este de a evita ca dreptul exclusiv și permanent pe care îl conferă o marcă să poată servi la perpetuarea, nelimitată în timp, a altor drepturi pe care legiuitorul Uniunii a dorit să le supună unor termene de perempțiune (a se vedea prin analogie Hotărârea din 18 septembrie 2014, Hauck, C-205/13, EU:C:2014:2233, punctul 19).
- 51 Totuși, un asemenea obiectiv nu presupune că dreptul Uniunii în materie de proprietate intelectuală împiedică coexistența mai multor titluri de protecție juridică.
- 52 Astfel, în cadrul protecției dreptului desenelor sau modelelor industriale, articolul 16 din Directiva 98/71 prevede că această directivă „nu trebuie să aducă atingere niciuneia dintre dispozițiile legislației [Uniunii] sau ale legislației statului membru în cauză cu privire la desenele sau modelele industriale neînregistrate, mărcile comerciale și alte semne distinctive, brevetele și machetele utilitare”.
- 53 De aici rezultă că împrejurarea că aparența unui produs este protejată ca desen sau model industrial nu exclude ca un semn constituit din forma acestui produs să beneficieze de protecție în aplicarea dreptului mărcilor, cu condiția ca cerințele de înregistrare a acestui semn ca marcă să fie îndeplinite.
- 54 Rezultă de asemenea că normele dreptului Uniunii referitoare la înregistrarea desenelor sau modelelor industriale și cele aplicabile înregistrării mărcilor sunt independente, fără a se putea considera că există o oarecare ierarhie între aceste norme.
- 55 Astfel, faptul că aparența unui produs este protejată ca desen sau model industrial ca urmare în special a caracterului individual al acestui desen sau model industrial nu implică totuși ca un semn constituit din forma acestui produs să nu poată fi înregistrat ca marcă în temeiul aplicării motivului de refuz prevăzut la articolul 3 alineatul (1) litera (e) punctul (iii) din Directiva 2008/95.
- 56 Într-adevăr, astfel cum reiese din cuprinsul articolului 3 alineatul (2) din Directiva 98/71, protecția unui desen sau model industrial prin înregistrare nu este asigurată decât în măsura în care acesta este nou și are un caracter individual. Or, trebuie arătat că, astfel cum reiese din cuprinsul articolului 5 alineatul (1) din Directiva 98/71, un desen sau model industrial este considerat ca având caracter individual dacă impresia generală pe care o produce asupra utilizatorului avizat diferă de impresia generală produsă asupra unui astfel de utilizator de orice desen sau model industrial care a fost făcut public înainte de data prezentării cererii de înregistrare sau, dacă se revendică prioritatea, înainte de data dobândirii acesteia.

- 57 În consecință, analiza care permite să se constate caracterul individual al unui desen sau model industrial diferă de aceea, avută în vedere în cadrul celei de a doua întrebări preliminare, pe care autoritatea competentă trebuie să o efectueze pentru a stabili dacă un semn este constituit exclusiv din forma care dă valoare substanțială produsului, în sensul articolului 3 alineatul (1) litera (e) punctul (iii) din Directiva 2008/95.
- 58 În ceea ce privește cea de a doua ipoteză avută în vedere de instanța de trimitere în cadrul celei de a treia întrebări, trebuie recunoscut că, întrucât vizează „forma care dă o valoare substanțială produsului”, articolul 3 alineatul (1) litera (e) punctul (iii) din Directiva 2008/95 se poate aplica în special unui semn constituit exclusiv din forma unui produs având o valoare artistică sau ornamentală.
- 59 Cu toate acestea, împrejurarea aceasta nu presupune că cererea de înregistrare ca marcă a unor semne constituite din forma unui produs precum, după cum este cazul în litigiul principal, „articole decorative” și „articole decorative din cristal și din faianță” care fac parte din clasele 14 și 21 din Aranjamentul de la Nisa, trebuie respinsă automat în temeiul acestui motiv de refuz. Astfel, după cum reiese din cuprinsul punctului 41 din prezenta hotărâre, pentru ca acest motiv de refuz să poată fi aplicat, trebuie ca el să rezulte din elemente obiective și fiabile că alegerea consumatorilor în favoarea produsului în discuție este într-o foarte mare măsură determinată de una sau de mai multe caracteristici ale acestei forme.
- 60 În această privință, trebuie arătat că nu este deloc exclus ca valoarea substanțială a acestui tip de articole să poată rezulta din alte elemente decât forma, precum în special istoria conceperii lor, modul lor de fabricare, după cum aceasta este industrială sau artizanală, materiile, eventual rare sau prețioase, pe care le conțin, sau identitatea creatorului lor.
- 61 Revine astfel autorității competente sarcina de a examina dacă, în mod concret, condițiile de aplicare a motivului de refuz privind înregistrarea, prevăzut la articolul 3 alineatul (1) litera (e) punctul (iii) din Directiva 2008/95, sunt întrunite pentru a stabili dacă semnul în cauză este constituit exclusiv din forma care dă valoare substanțială produsului.
- 62 Rezultă din considerațiile care precedă că este necesar să se răspundă la cea de a treia întrebare adresată că articolul 3 alineatul (1) litera (e) punctul (iii) din Directiva 2008/95 trebuie interpretat în sensul că motivul de refuz privind înregistrarea prevăzut în cuprinsul acestei dispoziții nu trebuie aplicat în mod sistematic unui semn care constă exclusiv din forma produsului atunci când acest semn face obiectul unei protecții în aplicarea dreptului desenelor sau modelelor industriale sau atunci când semnul este constituit exclusiv din forma unui articol decorativ.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 63 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a cincea) declară:

- 1) **Articolul 3 alineatul (1) litera (e) punctul (ii) din Directiva 2008/95/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 22 octombrie 2008 de apropiere a legislațiilor statelor membre cu privire la mărci trebuie interpretat în sensul că, pentru a stabili dacă un semn est constituit exclusiv din forma produsului necesară obținerii unui rezultat tehnic, nu este necesar a se limita la reprezentarea grafică a acestui semn. Alte informații decât această simplă reprezentare grafică, precum percepția publicului relevant, pot fi utilizate pentru a identifica caracteristicile esențiale ale semnului în discuție. În schimb, deși pot fi luate în considerare informații care nu reies din reprezentarea grafică a semnului pentru a stabili dacă aceste caracteristici îndeplinesc o funcție tehnică a produsului în discuție, informațiile respective trebuie să provină din surse obiective și fiabile și nu pot include percepția publicului relevant.**
- 2) **Articolul 3 alineatul (1) litera (e) punctul (iii) din Directiva 2008/95 trebuie interpretat în sensul că percepția sau cunoașterea publicului relevant referitoare la produsul grafic reprezentat printr-un semn care este constituit exclusiv din forma acestui produs poate fi luată în considerare pentru a identifica o caracteristică esențială a acestei forme. Motivul de refuz care figurează în cuprinsul acestei dispoziții poate fi aplicat dacă rezultă din elemente obiective și fiabile că alegerea consumatorilor de a cumpăra produsul în discuție este într-o foarte mare măsură determinată de această caracteristică.**
- 3) **Articolul 3 alineatul (1) litera (e) punctul (iii) din Directiva 2008/95 trebuie interpretat în sensul că motivul de refuz privind înregistrarea prevăzut în cuprinsul acestei dispoziții nu trebuie aplicat în mod sistematic unui semn care constă exclusiv din forma produsului atunci când acest semn face obiectul unei protecții în aplicarea dreptului desenelor sau modelelor industriale sau atunci când semnul este constituit exclusiv din forma unui articol decorativ.**

Semnături